

Դանիել Վարուժան

Թիապարտները

Պատերազմ է հրոշակված: Թընդանոթի մը պողպատ
Ծանրը սայլին լրծեր են թիապարտներ մերկիրան.
Անհեթեթ բեռը պետք է մինչև գագաթը տանին
Սա դիմացի խրոխտ լերան՝ որ իր գլուխն է մըխրճեր
Կապույտին մեջ արևոտ՝ իբրև հալած կապարի:
Անկե ո՛չ ես, ո՛չ գոմեշ ելավ, և ո՛չ ալ ջորին.
Մեպերեն վար սահեցան պճեղներն անոնց կրրկաճիդ.
Ծալլըվեցան ուժասպառ և դողահար ծունկերնին,
Կամ թե երբուծը անոնց հանկարծակի պայթեցավ
Բուռն հերքեն զրսպըված թոքրենուն մե տապահեղձ:
Եվ արդ մրնաց կրրելու հերոսներո՛ւն մըկնագեղ
Բեռը ձուլված արյունով, բեռը մահվամբ ծանրակիր:
Ետևեն բիրտ գինվորներ կը մըտրակեն անխընա
Թիապարտները բռալկ, մերկ կրոնակով, գրլխեբաց,
Որոնց մարմինն՝ որ ուներ անբըծություն մարմարի,
Այսօր թուխ է իբրև պղինձ քուրա մը միշտ հըրամերձ:
Կը տոչորե անդադար սևցած հըգոր ծոճրակնին
Ամրան արևն ու հանկարծ կը կեցընե, կը խըմե
Քըրտինքի շիթ մը մարգրիտ՝ ողնաշարնեն վար սահող...
Վե՛ր, վե՛ր. Փոկերը ճարպոտ դժնե հարված մըտրակին
Կը շատաչեն կրոնակնունյ, մեջքերնուն շուրջ կ'ուլորտին,
Եվ ուսերնեն վար մինչև պորտերն անոնց սողալով՝
Կը գալարվին լըզվրոտվող օձերու պես քրստմնելի.

Եվ թողված հետքը կապույտ, կաղապարով խոտորնակ,
Կամաց կամաց կը սկըսի սրյան ծիլեր դուրս բըխել:
Հուա՛, վե՛ր, վե՛ր: Ու պարանը անճոռնի, հաստաբեստ,
Մարմինն իրենց կը պըրկե, միսերնուն մեջ կը թաղվի.
Նյարդերու բեկտումին, ոսկորներու փըշըրման
Աղաղակն է՝ որ կարծես իրենց ճիգեն կը լըսվի:
Դենքերուն վրա՛ թափված են խառնափընթոր մագերնին՝
Որոնց ծայրեն կը թորի առատ քըրտինք մ'հողին վրա:
Շունչերնին դուրս կը պոռթկա ընդհատ ընդհատ ոունգերնեն՝
Եվ միացած կոտ սայլին երկրասասան դըղըրդյունին
Վայրենի նըվագը կ'ըլլա աշխատանքին այդ դաժան:
Ահավասիկ կը կաթի խարագանված ուսերնեն
Արյունն արդար, սուրբ գինին մարտիրոսված այդ Ուժին,
Որով խըխում՝ կ'արբենա ամուլ լերան ճերմակ հողն
Ուրտեղ նույնիսկ չի գըտներգաղտնամես օձը սընունդ:
Ո՛չ ալ կյանքն իր բաշխելու համար արևն հունտ մը Էգ:
Այդ կատաղի վերելքեն՝ անոնց ոտքի տակ լայնշի
Հանկարծակի կը փըրթին լայնաձեռեկ ճեղքվածքով
Ժայռեն մեծղի կըտորներ. և ձորին մեջ թավալող
Պայծառահունչ կրանիղի յուրաքանչյուր կոշտ հարված
Ներբաններուն վիրավոր վարդագույն դրո՛շմը ունի:
Հուա՛, վե՛ր, վե՛ր: Այդ մահվամբ հըղի հրանոթն ուռնակոտ
Միջօրեի անողորմ ամառնաբորբ տոթին տակ
Ճաթելու չափ տաքցած է, շիկնալու չափ՝ հրագօծ.
Երբ կ'ընկըղմի մերթ արևն երախին մեջ լայնաբաց՝
Ան վիշապի մ'աչքին պես կը ժայթքե թուխ փայլակներ:
Մինչ խարագանն անընդհատ եղեռնաբար կը շաչե՝
Թիապարտները կարծես, գլուխնին հակած անմըռունչ
Թանձր ու կախ հոնքերուն տակ մըտասույզ, ինքնամփոփ,
Դեռ կը խորհին լեռներու իրենց ազատ կյանքին վրա,
Ո՛հ, այն լայն կյանքն՝ ուրկե շեշտ կայծակներու պես անցան
Մահ և փայլակ դրոշմելով ամեն հինցած շենքի վրա.
Ամեն պայծառ կյա՛նքն՝ որ իրենց կամքին թոհչքովը միայն

Գաղափարին աստղալից խորաններուն կը սուրար:
Ո՛չ մեկ մտածում պահպանող, ո՛չ մեկ հեշտանք, ո՛չ մեկ կույս
Կրրցավ վայրկյան մ'օդին մեջ բրուունցքն իրենց կեցրնել,
Որ շեշտակի թագերուն և գահերուն վրա կ'իջներ:
Իրենց ճակտին շողացող երկնային մե՛ն մի ճաճանչ
Սանձակոտոր եռանդի մը փոխվեցավ մրըրկահույզ.
Իրենց մեջ ոսկր ու արյուն դարձավ ամեն գաղափար.
Եվ այսպեսով մկանունքներուն ամեն մեկ բունն հաղթանակ
Մեկ հայակապ հաղթանակն էր մարդկային մեծ Մըտքին:
Երբոր անոնք կ'անցնեին հորիզոնեն արփամուտ,
Աշխարհ վախով և հույսով տեսավ կարմիր շուքն անոնց.
Եվ արյունի մեջ մեռնող շողերուն տակ լըռավետ
Իրենց գենքերը բահեր կը թըվեին՝ որոնցմով
Խուզարկելու կ'երթային արշալույսներ նորանոր...
Սակայն հի՞մա. Ա՛հ, հիմա բրոնադատված են քաշել
Կույր հրրանոթն՝ որ պիտի վաղն արձակվի կույրերե:
Պարանն՝ որ ձիգ կրոնակնեն կաշկանդումով մը կ'անցնի
Կը պըղծի սուրբ ուսերնին՝ որոնք էին արժանի
Լոկ փառքը կրել մագերնուն արփվույն շողով սանտրրված:
Հոլա՛, վե՛ր, վե՛ր. Բայց ահա խրոխտ խոյանքով մը վերջին
Թընդանո՛թն այն տըղըդեր լերան կատարն հանեցին
Այն թընդանոթն՝ որուն շունչը պիտ' երթա լափլիզել
Կատաղաշարժ բանակներ, կամ քաղաքներ մարմարե.
Խաղաղ գյուղեր՝ որ ցանված բըլուրներուն լանջքին վրա՝
Արեգակին տակ կ'օծվին, կամ լուսնին տակ կ'աղոթեն:
Թիապարտներն ավասիկ հառաչակուլ հեալով
Լերան վըրա լուսողող կոթողվեցան գըլուխնին վեր.
Իրենց աչքերն, որոնց մեջ արյուննին է խըռնըվեր.
Արևուն տակ, պըղինձին մութ ու կարմին փայլին պես,
Ըսկըսան շող մ'արձակել: Անոնք տեսան իրենց շուրջ
Հորիզոններն՝ որոնց վըրա բերդեր էին կառուցված,
Պատերազմի ճամբաներ՝ բանակներու իբր ուռկան,
Եվ հասկըցան՝ որ աշխարհն իրենց թողած օրեն վեր

Մընացեր է միշտ գառամ, միշտ մեղքին տակ կորակոր.
Այն ատեն դող մը անցավ ոսկորներուն մեջ հոգնած.
Մըրտերնուն մեջ հին մոլուցքն ու մըռընչյուններն արթընցան,
Եվ գինվորները մինչդեռ կը սկըսեին վերստին
Դառնակոշկոճ, արյունոտ կրունկներն անոնց շըղթայել,
Անոնք իրենց չհասկըցված, հոգնությամբ լի հոգիով
Երեք անգամ օրհնեցին լերան գագաթը հանած
Ինքնափճացման կույր գործիք, թընդանո՛թն այն եղեռնի: